

УДК 342.8:328.1(477)

М. Росенко

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРОЗОРИСТЬ ВЛАДИ

Досліджено питання прозорості державної влади, здійснено аналіз проблемних питань на шляху становлення парламентаризму в Україні та розвитку громадянського суспільства, визначено шляхи досягнення прозорості в державному управлінні, які визначатимуть рівень довіри громадян до органів державної влади, зокрема до парламенту.

Ключові слова: прозорість влади, парламентаризм, громадянське суспільство, електронне урядування.

Держава може вважатися справді правовою, якщо в ній безпосередня та представницька демократії тісно взаємодіють і врівноважують одна одну. Безумовно, у кожній державі повинна бути передбачена можливість прийняття найважливіших, кардинальних рішень безпосередньо населення. Насамперед йдеться про проведення референдуму, зборів громадян за місцем проживання, об'єднаних спільними інтересами під час вирішення питань місцевого значення. Водночас саме народне представництво здатне щодня впроваджувати в життя волю народу у вирішенні різних державних питань. Йдеться про те, що поточні питання державного життя повинні вирішуватися законотворчою діяльністю представницьких органів населення, обраних на основі загального, рівного, прямого, таємного голосування.

Не може бути загального задоволення владою, прийнятими нею рішеннями з причини того, що не можуть цілком враховуватися потреби і запити усіх без винятку громадян та прошарків населення. Тому легітимність влади пов'язана з тим, наскільки населення бере участь у прийнятті державних рішень, наскільки воно проінформовано про діяльність органів влади та посадових осіб.

Рівень розвиненості держави залежить від рівня розвиненості громадянського суспільства, яке показує наскільки громадяни активно впливають на діяльність органів влади. Громадянське суспільство є сферою самовиявлення інтересів вільних індивідів і їх асоціацій, що заснована на визнаних, предметних, узаконених демократичних принципах, які визначають взаємовідносини держави і суспільства, економіки та політики, особистих і громадських інтересів, прав і обов'язків громадян.

Створення умов для забезпечення певного рівня прозорості влади є вкрай важливим питанням становлення парламентаризму та розвитку громадянського суспільства.

Метою статті є дослідження прозорості державної влади, аналіз проблемних питань на шляху становлення парламентаризму в Україні та розвитку громадянського суспільства, визначення шляхів досягнення прозорості в державному управлінні, які визначатимуть рівень довіри громадян до органів державної влади, зокрема, до парламенту.

В Україні на сучасному етапі досить активно створюється законодавче поле, що регулює питання, пов'язані, зокрема, з забезпеченням прозорості органів влади [1 – 11].

Для України процес формування прозорості є досить складним, оскільки багато розвинених країн вже з кінця минулого століття почали перехід до нової моделі державного управління *New Public Management* [12], спрямованій на підвищення ефективності, гнучкості, прозорості державного управління, у часи доки в Україні державне управління було жорстко централізоване. Після розпаду СРСР суспільство загалом втратило довіру до своїх урядів, а керівництво пострадянських республік, зокрема України, знаходилося з тривалому пошуку найбільш прийнятної форми державного управління. І якщо на сьогодні для зарубіжних країн рівень прозорості державної влади є одним із приводів для змагання, то в Україні тільки триває розробка ґрунту для здійснення прозорої діяльності органами влади.

Теоретичну основу цього дослідження склали наукові праці Н. Глазунової, Л. Гумилева, Р. Дафта, Е. Зориної, І. Клименко, Е. Кондратьєва, А. Конова, К. Линьова, М. Фуко, Н. Малявиної, В. Мельман, Т. Меркулової, Ю. Нисневича, Г. Тавадова, А. Чуклинова, Ф. Шамхалова.

Ідеї прозорості почали з'являтися вже в другій половині XVIII ст. Проблеми забезпечення прозорості влади висвітлені в роботі А.В. Конова "Прозорість і дисципліна: походження принципу прозорості державної влади в контексті ідей Мишеля Фуко" [13], М. Фуко "Інтелектуали і влада" (1972 р.), "Око Влади" (1977 р.) [14]. М. Фуко вказує, що ще "Другу половину 18 віків людей переслідував страх: страх темного простору, збуджуваного завесою темряви, незрозумілості, перешкоджаючої повної видимості речей, людей, істин. Було необхідно розсіяти залишки п'їтьми, супротивні світлу, зробити так, щоб в суспільстві не було ніякого темного простору, знести ті загінені палати, де плодяться і ростуть як на дріжджах політичне свавілля, королівські примхи" [15]. Описана потреба людей в новому виді влади підтверджується в наступних твердженнях Ф. Шамхалова система, що "управляє, повинна відповідати потребам, цілям, інтересам, спрямуванням членів суспільства" [16] і "яке громадянське суспільство, такі держава і економіка" [17]. У епоху Просвітництва у свідомості громадян починають відбуватися зміни, усвідомлення ними постулату Ш. Монтеск'є, який свідчить, що існує "дві гарантії від диктатури і свавілля влади: громадянське суспільство і розподіл влади" [18].

Таким чином, на зміну авторитарної влади суверена приходять дисциплінарна влада: "згідно Фуко, дисциплінарна влада не належить нікому, за фактом народження, після падіння монархій влада пов'язана не з конкретною особою, а з її позицією в суспільстві. Тимчасові носії влади знаходяться на позиціях, що управляють, лише внаслідок того, що за ними признається здатність приносити користь суспільству: удосконалювати ту область громадських стосунків, за якою вони поставлені наглядати. Тому використання влади в особистих, а не в громадських інтересах визнається неналежним і небезпечним" [19]. Така еволюція влади приводить нас до широко відомого на сьогодні положення про те, що "держава виступає найважливішим чинником соціально-економічного і духовного розвитку суспільства, інтеграції різних груп навколо загальноновизначених цілей і ефективним механізмом їх реалізації" [20]. І якщо в епоху Просвітництва поширилася думка, що прозорість дає змогу влаштувати суспільство максимально раціонально і ефективно", то на сьогодні прозорість розглядається не більш як рівень доступності інформації про діяльність органів державної влади.

Фонд демократії Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) у своєму Положенні зазначає, що для того, щоб окремі громадяни і громадянське суспільство в цілому мали можливість здійснювати одне з прав людини – право участі в управлінні державою, вони

мають бути добре інформовані про те, що відбувається в країні, і мати можливість висловлювати свою думку. Право громадян на інформацію і вільне вираження думок, таким чином, є основним принципом здорової демократії” [21].

Гласність, відкритість і доступність – три кити, на яких тримається організація сучасної влади, а “прозорий” режим роботи владних структур є засадничим принципом устрою відкритого суспільства і демократичної держави. Відкритість має на увазі наявність у системі правовідносин широких каналів взаємопроникнення для усього спектру соціальних, економічних і політичних сил. Прозорість характеризується максимально можливою доступністю інформації про діяльність управлінського апарату і формуванням жорсткого механізму громадської дії на сферу приватного й державного адміністрування за допомогою представницьких інститутів.

У науковій літературі існують два основні підходи до визначення прозорості. Один із підходів пропонує А. Чуклінов [22], а інший – американське агентство Sunlight Foundation [23].

У запропонованому А. Чукліновим підході при вивченні забезпечення прозорості органів влади пропонується розглядати цей процес відповідно до структури управлінського простору. Таким чином, виділяється три парадигми прозорості, що охоплюють усі адміністративні відносини в державі:

- прозорість у сфері державного управління (політичний менеджмент);
- прозорість в економіці (економічний менеджмент);
- прозорість у сфері правоохоронної діяльності.

Введення механізмів прозорості в систему політичного менеджменту визначається затвердженням громадських пріоритетів над державними.

У підході фахівців з Sunlight Foundation забезпечення прозорості розглядається як циклічна взаємодія учасників процесу. “Цикл прозорості” наочно демонструє (рис. 1), що окрім державних службовців, існує велика кількість “агентів”, що чинять вплив на рівень прозорості держави: суб’єкти правотворчості; лобісти і наукові центри; групи підтримки (громадські рухи); зацікавлені громадяни; журналісти і блогери; графічні дизайнери; web-розробники; урядові установи [24].

У процесі дії одного агента створюються умови для існування іншого агента і здійснення ним його специфічної діяльності: професійної політики; виявлення спірних питань; організації і вживання активних заходів; формування суспільної свідомості; надання інформації в певній формі; роботи над підвищенням рівня доступності інформації; структуризації і надання інформації; визначення політичного курсу.

Це демонструє однаковий рівень значущості кожного з них і тісний взаємозв’язок один із одним.

Аналізуючи ці два підходи, на нашу думку, що треба приділяти основну увагу людському чиннику, оскільки основою в кожному з підходів для забезпечення прозорості є комунікативний процес, і від якостей, які мають суб’єкти комунікації залежатиме успішність усієї комунікації загалом.

При побудові системи комунікацій необхідно прагнути до того, щоб ця система відповідала певним параметрам, а саме:

- відкритості – відсутність приховування інформації;
- простоти і зрозумілості – прості і логічні схеми взаємодії;
- регулярності – передача повідомлень не повинна гальмуватися, незалежно від змісту повідомлення (негативного або позитивного), триває постійний обмін інформацією, який дає змогу виправляти помилки і модернізувати процес комунікацій;

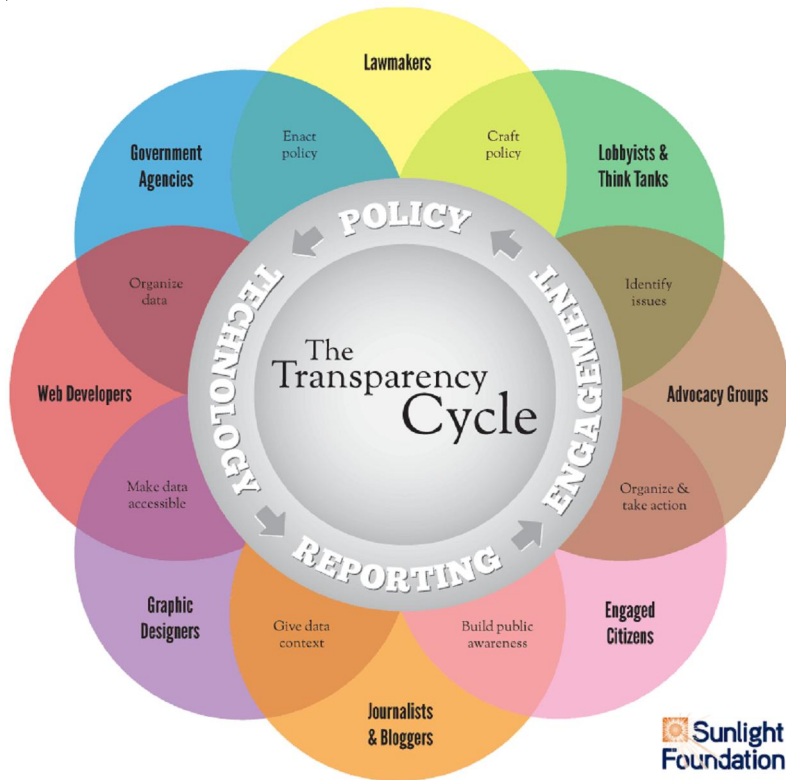

Рис. 1. Цикл прозорості

- достатності – інформація надається в повному об’ємі, немає приховування, що сприяє прийманню правильних управлінських рішень;
- комплексності – система охоплює усі ключові ланки, налагоджені усі потоки руху інформації, здатність ключових елементів взаємодіяти для вирішення певного питання/проблеми;
- достовірності – кожен елемент системи повинен розуміти, що необхідно надавати коректні дані, оскільки ухилення від цього параметра сприятиме помилкам при ухваленні рішень;
- своєчасності – уся інформація повинна поступати вчасно, без затримок.

Ці принципи допоможуть зробити систему прозорою і сприяють підвищенню якості управлінських рішень, що приймаються. Якість системи залежить як від кожного елементу, так і від правильного вибудовування схеми взаємодії і донесення організацією до елементів ключових моментів комунікації. Таким чином, як сам елемент, так і організація можуть бути тими перешкодами в процесі комунікації.

До комунікативного процесу державному управлінні належать комунікації “Орган влади – орган влади” (далі – “ОВ – ОВ”), “Орган влади – суспільство” (далі – “ОВ – С”).

Що стосується безпосередньо комунікаційної системи “ОВ – ОВ” виділяють організаційні та індивідуальні бар’єри.

До організаційних належать: недоліки законодавства; складна організаційна структура, не відповідна цілям організації; жорстка централізація; відсутність стандартів, регулюючих відносини між співробітниками; відсутність загальних стандартів діловодства.

Індивідуальними бар'єрами в комунікативній системі "ОВ – ОВ" є: недобросовісність чиновників; пасіонарність; низький рівень професіоналізму.

Розглянемо детальніше особливості комунікативного процесу "ОВ – С", який відіграє провідну роль у становленні громадянського суспільства:

1. На якість цього процесу впливає впровадження електронного врядування. Саме електронне урядування вирішує такі питання, як наближення населення до влади шляхом прийняття участі в процесі вивчення проблемних питань та вироблення механізму його вирішення; зменшення необхідності спілкування громадянина з чиновником, від якого залежить вирішення питання, з яким звернувся громадянин до органу влади тощо.

Важливим аспектом у впровадженні електронного уряду є ступінь розвитку використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), яка дає змогу розглядати цілісність інформаційної сфери, яка розвивається згідно з розвитком суспільства. Від того, наскільки вона розвинена, залежить відкритість держави і міра зрілості громадянського суспільства [25]. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій істотно розширює можливості державного апарату, як щодо внутрішньоорганізаційної взаємодії, так і щодо взаємодії з населенням.

На жаль, світові рейтинги щодо рівня розвитку ІКТ, а отже, і електронного уряду, не так високо оцінюють досягнення України.

У порівнянні з розвиненими країнами, Україна займає 58 позицію за рівнем розвитку ІКТ, а за рівнем розвитку електронного уряду ООН Global E – Government Survey ("Глобальне дослідження електронного уряду") 54 рядок [26].

За індексом розвитку онлайн-послуг, який підраховується за методикою ООН, Україна у рейтингу займає 62 місце.

2. До ключових механізмів постійної взаємодії демократичної державної влади з громадянським суспільством належать PR-методи як невід'ємна частина інституту управління, одна з необхідних функцій управління, що сприяє встановленню і підтримці спілкування, взаєморозумінню та співпраці між організаційною структурою і громадськістю. У державному управлінні механізм PR – це механізм планованого і керованого спілкування та взаємодії державної влади з громадянським суспільством і його інституціональними структурами. У демократичних державах суб'єктами PR-діяльності на державному рівні є усі органи державного управління і державні установи, оскільки до їх функціональних обов'язків належать надання громадськості інформації про результати своєї діяльності, плани і рішення, що приймаються, комунікацію з представника громадськості, а також реалізація функції освіти громадськості у сфері їх компетенції і відповідальності. Основною технологією використання в державних PR є: інформування, "spindoctor" (коригування проблеми після того, як комунікація почала розгортатися в небажаному напрямі і події набувають небажаного обороту, моделювання зворотного зв'язку [27], формування іміджу держави, окремого органу або державного службовця.

Кожен орган державної і муніципальної влади повинен у своїй структурі мати PR-службу, яка б концентрувала в собі усі необхідні функції щодо забезпечення взаємодії цієї служби з громадянами. І. Василенко пропонує перейняти у західних країн такі PR-технології [28]: зв'язок із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), зв'язок з місцевим населенням, організація інформаційних центрів, виставки, збори і лекції тощо.

PR-технології здебільшого застосовуються під час виборчих кампаній. Проте в сучасних умовах державні структури гостро потребують професійної реклами своїх програм і послуг для населення. Інакше вони ризикують не отримати підтримки громадськості.

3. Важливим аспектом забезпечення прозорості влади є управління людськими ресурсами. Ефективна кадрова політика охоплює не лише рівень професіоналізму державних службовців, але й дає змогу скласти їх психологічний портрет, що забезпечує наявність на державній службі людей, що ставлять інтереси держави і суспільства вище за свої. В Україні при наборі кадрів у державну структуру значна увага приділяється професійній підготовці і не береться до уваги необхідність психологічної діагностики. Вона є основним способом подолання такого бар'єру, як пасіонарність державних службовців, а також недобросовісність. Як зазначає Л. Гумилев, пасіонарність – це характерологічна риса, яка не має відношення до етики [29]. Тому було б правильно пропонувати кандидатам на пост державного службовця проходити психологічне тестування, яке б визначало основні риси його вдачі. Одним із таких тестів є тест на визначення загальної спрямованості особи.

4. У деяких країнах із усталеною демократією застосовується процедура службового відкриття. Вона користується найбільшою популярністю в англосакських країнах і розглядається як один із найважливіших засобів забезпечення прозорості державної служби не застосовується в Україні. Ця процедура має на увазі розкриття державним службовцем усередині організації (безпосередньому начальникові або іншій уповноваженій особі) або через ЗМІ відомостей про незаконну, неетичну або неефективну поведінку державних органів або окремих посадовців [30]. Вважається, що особи, що повідомляють інформацію про помічену або неналежну поведінку представників влади, приносять безперечну користь суспільству, перешкоджаючи зловживанням, які інакше були б приховані від громадського нагляду. Важливість процедури службового викриття полягає в тому, що вона дає змогу здійснювати контроль зсередини державного апарату. Тому в США, Канаді, Великобританії і в інших країнах була створена ціла система заходів із захисту державних службовців, що здійснюють службові викриття, від помсти з боку колег і начальства, зокрема розроблені спеціальні нормативні акти, наприклад Закон “Про захист осіб, що здійснюють службові викриття”, прийнятий в США у 1989 р.

Ця процедура впливає на зниження рівня корупції, сприятиме підвищенню сумлінності чиновників.

5. Ще одним важливим аспектом у забезпеченні прозорості та підвищенні довіри населення до органів влади є явище лобізму. При цивілізованому підході він є дієвим інструментом для відображення і закріплення в нормативно-правових актах, що приймаються, і рішеннях приватних інтересів груп тиску – корпоративних, професійних, громадських груп, об'єднань і організацій [31]. Якщо ж лобістська діяльність не регулюється належним чином, то вона стає лише додатковим бар'єром для вибудовування адекватних взаємин держави і суспільства. Як йшлося раніше, потрібно зазначити, що окрім державних службовців, існує велика кількість “агентів”, що впливають на рівень прозорості держави: суб'єкти правотворчості; лобісти і наукові центри; групи підтримки (громадські рухи); зацікавлені громадяни; журналісти і блогери; графічні дизайнери; web-розробники; урядові установи. Тому вкрай потрібне введення цього явища у законодавче поле, що понизить рівень корумпованості,

сприятиме просуванню тих інтересів, які чинитимуть позитивний вплив на ту або іншу сферу життя суспільства.

6. До законодавчих методів належить також розробка нормативно-правових актів, що визначають взаємодії громадян і державних службовців, тобто законодавство про адміністративні процедури.

Загальна мета законодавства про адміністративні процедури – не дозволити державним органам таємно і без урахування думки громадян приймати рішення, значущі для суспільства. У подібних нормативних актах, як правило, знаходяться норми, що забезпечують громадянам можливість:

- заздалегідь дізнатися про підготовлюване рішення державних органів;
- отримати обґрунтування необхідності рішення, що приймається;
- отримати інформацію про державні органи і посадовців, відповідальних за розробку і ухвалення відповідного рішення;
- отримати інформацію про порядок ухвалення відповідного рішення;
- брати участь на різних стадіях в обговоренні рішення, що приймається;
- оскаржити рішення, що приймається, до і після його набирання законної сили.

Найстаріший закон такого роду змісту – Закон “Про адміністративну процедуру США” (Administrative Procedure Act), прийнятий у 1946 р. [32].

7. Для того, щоб створити умови для забезпечення прозорості в державі, залучити громадян до участі в процесі управління державою, необхідно усвідомлювати, що головна рушійна сила, якою стає громадська думка, не може залишати жодної затіненій області. Окрім цього, держава повинна створити всі умови для розвитку громадянського суспільства. М. Фуко зазначає: “...говорити за інших – це підлість. Ми висміюємо представництво, скрізь говоримо, що з ним покінчено, але з подібного теоретичного звернення не робиться ніякого практичного висновку, а саме що теорія вимагає, щоб люди, яких щось зачіпає, на практиці стали говорити самі за себе” [33]. Тобто люди повинні висловлювати свою думку, впливати на владу.

Оцінку рівня розвитку громадянського суспільства в Україні доцільно здійснити, скориставшись дослідженнями міжнародного агентства CIVICUS [34]. Для вивчення громадянського суспільства цим агентством був розроблений індекс громадянського суспільства або “алмаз” (рис. 2). CIVICUS вивчає громадянське суспільство за чотирма параметрами:

1. Структура – внутрішній склад громадянського суспільства.
 2. Зовнішні фактори – політичне, соціально-економічне, культурне та правове середовище, в якому існує громадянське суспільство.
 3. Цінності – рівень прийняття та просування громадянським суспільством позитивних соціальних цінностей.
 4. Вплив – рівень впливу громадянським суспільством на державу і розвиток [35].
- Три ромби визначають розвиненість громадянського суспільства:
- чим ближче “алмаз” до маленького ромбу, тим менше розвинене громадянське суспільство;
 - якщо “алмаз” знаходиться ближче до середнього ромбу, то це свідчить про середню розвиненість громадянського суспільства;
 - якщо “алмаз” ближче до найбільшого (зовнішньому) ромбу, то суспільство високо розвинене.

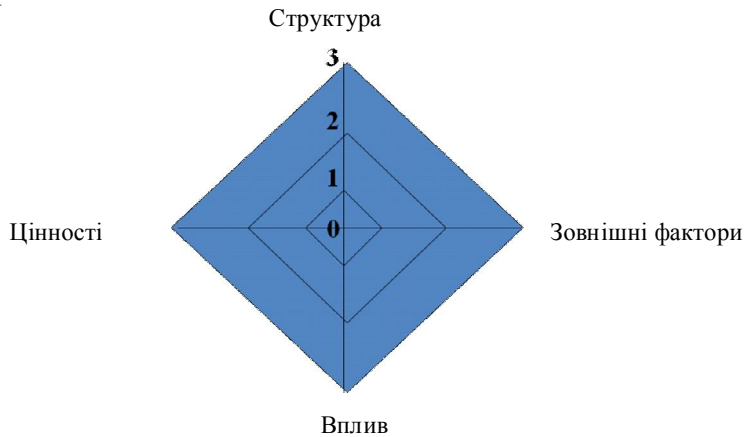

Рис. 2. Індекс громадянського суспільства

Фахівці згадуваного агентства виділяють кілька складових частин громадянського суспільства:

- громадські організації;
- неформальні групи;
- суспільні рухи;
- волонтерська та благодійна діяльність індивідуальних громадян.

Висновки

У дослідженні приділено значну увагу сутності явища прозорості в органах влади. Виявлено, що основою забезпечення прозорості є комунікативний процес. З огляду на це, було запропоновано новий підхід вивчення процесу прозорості, що полягає у формуванні раціональної та ефективної системи організаційних комунікацій та вдосконалення законодавчого регулювання окремих питань діяльності органів державної влади.

Проведене дослідження дало змогу виділити п'ять основних інструментів, які забезпечують прозорість органів влади та які використовуються в Україні не повною мірою: шляхом подолання організаційних та індивідуальних бар'єрів у системі комунікацій: формування чіткої законодавчої бази, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, застосування PR-технологій, оптимізація кадрової політики, облік діяльності лобістів, надання впливу на зміцнення громадянського суспільства.

Для створення умов щодо забезпечення прозорості у сфері державного управління необхідне налагодження комунікативного процесу “Орган влади – суспільство”, який відіграє провідну роль у становленні громадянського суспільства, підвищить рівень довіри населення до влади.

За результатами дослідження було запропоновано наступне:

1. Недоліки у законодавстві. Так, відсутні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність лобістів, які на сьогодні здійснюють “тіньову” діяльність, замість того, щоб це явище було використане з метою просування інтересів суспільства.

2. Недостатня увага приділяється подоланню індивідуальних бар'єрів. У кадровій політиці акцент робиться на професіоналізмі державних службовців. Однак такий підхід

не здатний виключити несумлінність чиновників і проникнення на державну службу пасіонаріїв, які переслідують свої особисті інтереси, тому що людський фактор відіграє значну роль у процесі забезпечення прозорості. Від того, хто і як проходить державну службу, залежить наскільки грамотно і ефективно використовується весь інструментарій, спрямований на забезпечення прозорості. Відповідно до цього було запропоновано застосування психодіагностичних методів, що допомагають визначити спрямованість особистості кандидата на посаду державного службовця та знизити рівень проникнення пасіонаріїв на державну службу, а також визначення стилю керівництва і основних рис загальної спрямованості особи.

3. Не повною мірою використовуються можливості PR-служб. Унаслідок цього вважаємо за необхідне приділяти увагу не тільки інформуванню про майбутні події, а й підтриманню зворотного зв'язку, зокрема вдосконалення PR-технологій, які обов'язково міститимуть зв'язок із ЗМІ; зв'язок із місцевим населенням; організацію інформаційних центрів; застосування виставок, зборів і лекцій тощо.

4. Незважаючи на застосовані заходи з впровадження електронного уряду в Україні, на сучасному етапі практично не використовуються сучасні сервіси Internet, які створюють реальну можливість отримувати всю необхідну їм інформацію найбільш швидко і зручно. Для цього необхідно розвивати інформаційно-комунікаційні технології, онлайн-послуги тощо.

5. Рекомендовано впровадити законодавство про адміністративні процедури та процедуру службового викриття, які користуються найбільшою популярністю в англосаксонських країнах, де розглядаються як головні з найважливіших засобів забезпечення прозорості державної служби. Введення таких процедур буде сприяти зниженню рівня корупції, а також сприяти сумлінності держслужбовців.

6. Враховуючи те, що забезпечення прозорості – складний безперервний процес, який постійно вдосконалюється, доцільно для кожного інструменту визначити конкретні стандарти, за якими потім буде можливим проведення моніторингу та оцінки прозорості діяльності органів влади.

Література

1. Про внесення змін до Закону України “Про інформацію” [Електронний ресурс] : Закон України № 2938-VI від 13.01.2011 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
2. Про державну службу [Електронний ресурс] : Закон України № 3723-XII від 16.12.1993 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
3. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] : Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
4. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України № 2657-XII від 02.10.1992 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
5. Про електронні документи і електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України № 851-VI від 22.05.2003 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
6. Про електронний цифровий підпис [Електронний ресурс] : Закон України № 852-VI від 22.05.2003 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.
7. Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця [Електронний ресурс] : Наказ Головного управління державної служби України № 214 від 04.04.2010 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

8. Про затвердження плану заходів щодо проведення в 2011 році Року освіти і інформаційного суспільства [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 192-р від 02.03.2011 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

9. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Указ Президента України № 1085 від 09.12.2010 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

10. Про порядок освітлення діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації [Електронний ресурс] : Закон України № 539/97-ВР від 23.09.1997 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

11. Про схвалення Концепції розвитку електронного уряду на період до 2015 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 2250-р від 13.12.2010 р. — Режим доступу : www.portal.rada.gov.ua.

12. Открытость, прозрачность и демократия [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.sweden.se>.

13. Конов А. В. Прозрачность и дисциплина: происхождение принципа прозрачности государственной власти в контексте идей Мишеля Фуко / А. В. Конов // Вестник Московского университета [Текст]. — 2005. — № 3. — С. 50, 69. — (Серия 21. Управление (государство и общество)).

14. Цикл прозорості [Електронний ресурс] / Sunlight Foundation. — Режим доступу : <http://sunlightfoundation.com/TransparencyCycle>.

15. Тавадов Г. Т. Политология [Текст] : учеб. для вуз. / Г. Т. Тавадов. — М. : Проект, 2002. — 368 с.

16. Шамхалов Ф. И. Основы теории государственного управления [Текст] : учеб. для вуз. / Ф. И. Шамхалов. — М. : ЗАО “Издательство “Экономика”, 2003. — 518 с.

17. Там же. — С. 37.

18. Там же. — С. 38.

19. Конов А. В. Прозрачность и дисциплина: происхождение принципа прозрачности государственной власти в контексте идей Мишеля Фуко... — С. 11

20. Шамхалов Ф. И. Основы теории государственного управления... — С. 20.

21. Положение Фонда Демократии ООН на мировой арене [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:InFC7GoSJIUJ:www.un.org/democracyfund/Docs/UNDEF>.

22. Чуклинов А. Е. Прозрачность как антикоррупционный механизм в системе государственного управления [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://lawportal.ru/doc/document.asp?docID=1114985>.

23. Цикл прозорості...

24. Там само.

25. Информационная открытость государственных интернет-ресурсов в интересах молодежи [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ifap.ru/library/book355.pdf>.

26. Global E – Government Survey [Electronic resource]. — Access mode : http://www.unpan.org/egovkb/global_reports/08report.htm.

27. Кондратьев Э. В. Связи с общественностью [Текст] : учеб. пособ. для высш. шк. / Э. В. Кондратьев, Р. Н. Абрамов ; под общ. ред. С. Д. Резника. — изд. 4-е, испр и доп. — М. : Академический проспект, 2007. — С. 339.

28. Василенко И. Связь с общественностью в государственных организациях и местных органах власти: западный опыт [Электронный ресурс] / И. Василенко. — Режим доступа : http://vasilieva.narod.ru/ptpu/8_4_03.htm.
29. Гумилев Л. Н. Конец и вновь начало [Текст] / Л. Н. Гумилев. — М. : ООО Издательство “АСТ МОСКВА”, 2007. — С. 71.
30. Конов А. В. Прозрачность и дисциплина: происхождение принципа прозрачности государственной власти в контексте идей Мишеля Фуко... — С. 4
31. Нисневич Ю. А. Открытость, прозрачность и подотчетность государственного управления [Электронный ресурс] / Ю. А. Нисневич. — Режим доступа : <http://www.hse.ru>.
32. Малявина Н. Б. Административные процедуры в зарубежных странах [Электронный ресурс] / Н. Б. Малявина. — Режим доступа : <http://www.lib.csu.ru/vch/123/017.pdf>.
33. Фуко М. Интеллектуалы и власть. Избранные политические статьи, выступления и интервью [Текст] / М. Фуко ; пер. с франц. С. Ч. Офортаса ; под. общ. ред. П. Визгина и Б. М. Скуратова. — М. : Праксис, 2002. — С. 69.
34. Civicus civil society index report for Ukraine, 2006 [Electronic resource]. — Access mode : http://www.civicus.org/new/media/CSI_Ukraine_Country_Report.pdf.
35. Ibid.

M. Rosenko

**TO THE QUESTION OF PARLIAMENTARISM FORMATION
IN UKRAINE AND CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT:
TRANSPARENCY OF GOVERNMENT**

The question of transparency in government is studied, the analysis of problems on the way of parliamentarism formation in Ukraine and the development of civil society is conducted, the ways of achieving transparency in government that will determine the level of public confidence in public authorities, including to Parliament are determined.

Key words: government transparency, parliamentary system, civil society, e-governance.